

ITHAKA VISIE OP GOED ONDERWIJS

Samengenomen uit SBP 2019-2023, *Doelen in het vrijeschoolonderwijs* (Ithaka, 17-10-17), diverse schoolplannen van Ithaka scholen, het Vrijeschoolkompas van de Vereniging van Vrijescholen.

Missie uit het SBP

De scholen binnen Ithaka zijn ontstaan vanuit de behoefte van ouders en verzorgers aan vrijeschoolonderwijs. Ouders verbonden zich met leerkrachten en 'daar waar levenswegen samenkwamen' ontstonden vrijescholen. Die scholen zijn sociaal en spiritueel geworteld in groepen mensen in een bepaalde de regio. Elke school is anders. Wat ons binnen Ithaka bindt is de wens om goede vrijescholen te zijn. Om geïnspireerd onderwijs te bieden, gericht op de brede ontwikkeling van elk kind. Om ondersteuning te bieden bij het 'worden wie je bent'. Daarbij laten we ons inspireren vanuit de antroposofie en de vrijeschoolpedagogie.

Statutair heeft de stichting ten doel:

- het geven of doen geven van vrijeschoolonderwijs geïnspireerd door de antroposofie en in lijn met de Code goed onderwijsbestuur Stichting Vrijescholen Ithaka;
- het in stand houden en bevorderen van vrijeschoolonderwijs in Noord-Holland en Zuid-Holland;
- het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van vrijeschool-pedagogiek en -didactiek;
- en voorts al hetgeen met een en ander rechtsreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Ithaka wil goed vrijeschoolonderwijs bieden op scholen waar:

- leerlingen veilig en gelukkig zijn, veel leren en zich breed kunnen ontwikkelen;
- medewerkers graag, met plezier en uitdaging werken en zich ontwikkelen;
- ouders/verzorgers hun kinderen graag en met overtuiging aan toevertrouwen;
- het vrijeschoolonderwijs permanent in ontwikkeling blijft.

(Ithaka Strategisch Beleidsplan 2019-2023)

Visie op goed onderwijs

Onze visie op goed onderwijs is/wordt uitgewerkt in ons kwaliteitskader.

Onze wortels - de antroposofie

Inspiratie

Vrijeschoolonderwijs is onderwijs dat is geïnspireerd door de antroposofie. Leerkrachten vinden deze inspiratie in een persoonlijke verbinding met dat wat hen inspireert. Vanuit de individuele verbinding van elke leerkracht met voedingsbronnen als het werk van Rudolf Steiner en de dialoog hierover binnen het team, geven leerkrachten hun onderwijs vorm. Deze spirituele oriëntatie zien we op onze scholen aan het begin van de dag, wanneer leerkrachten in een grote kring zich verbinden met elkaar en met de weekspreek die één van hen opzegt. De dagelijkse spreuk klinkt daarna, waarin leerkrachten zich richten op de kern van hun taak, het kind, en zich afvragen: wie ben jij, wat is jouw bestemming en wat vraag jij van mij? Vanuit deze vraag ontmoeten onze leerkrachten elke leerling aan het begin van de dag als ze hen begroeten. En vanuit deze verbinding geven zij hun onderwijs

vorm. De spirituele oriëntatie maakt niet alleen nieuwsgierig naar het wezen van een kind, maar maakt ook dat je met nieuwsgierigheid in de wereld staat en je ook dan afvraagt: wat neem ik waar en wat vraagt de wereld om me heen van mij? Als leerkracht zoek je naar mogelijkheden in het aanbieden van lesstof om kinderen zichzelf, de ander en de wereld te leren waarnemen zó dat ze het wezenlijke zien en ervaren. Eerbied ontstaat voor wat er is en enthousiasme groeit voor wat je tegenkomt.

Menskunde

Vrijeschool onderwijs is gebaseerd op de antroposofische inzichten in de mens, beschreven door Rudolf Steiner in *Algemene menskunde als basis voor de pedagogie*. De menskunde beschrijft de mens als meer dan alleen zijn lichaam, als een geheel van lichaam, ziel en geest. In ons onderwijs spreken we een kind 'in zijn geheel' aan. Hoofd, hart en handen worden voortdurend betrokken in het onderwijzen. Zo zorgen we voor levendig, afwisselend en kleurrijk onderwijs. Zo willen we ook een evenwichtige ontwikkeling van een kind in denken, voelen en willen voeden. Lesstof is dus niet uitsluitend leer- en oefenstof, maar in de eerste plaats ontwikkelstof: een middel waaraan kinderen zich zo volledig mogelijk, naar hoofd, hart en handen, kunnen ontwikkelen.

De menskunde geeft ons ook een perspectief op de ontwikkeling van een kind. Het basisidee is dat elke ontwikkelingsfase van een mens een periode van ongeveer zeven jaar beslaat met karakteristieken voor elke fase. Op de basisschool zijn kinderen in de leeftijdsfase van 0-7 jaar en in de leeftijdsfase van 7-14 jaar. In het leerplan wordt vanuit menskundig inzicht aangegeven wat voor bepaalde leeftijdsgroepen aan de orde is. Het leerplan bepaalt de lesstof in de klas én het handelen van de leerkracht. In deze tijd zien we ook kinderen die zich juist anders ontwikkelen. Het is aan de leerkracht om binnen de klas in te spelen op de individuele ontwikkelingsbehoeften van de leerlingen. Dit betekent dat leerkrachten datgene waartoe leerlingen op een bepaalde leeftijd daadwerkelijk in staat zijn, als uitgangspunt voor het klassikale en individuele onderwijs nemen.

Vrijheid

Vanuit de antroposofie heeft het woord vrijheid een eigen betekenis. Het is het streven om als individu een eigen ontwikkelingsweg in te gaan en zoveel mogelijk vrij te worden van invloeden om zelfstandig eigen afwegingen te maken. In het onderwijs vertaalt zich dit in leerkrachten die vrij zijn om een eigen invulling aan hun lessen te geven, weliswaar op het speelveld van het onderwijs met de wettelijke vereisten en met de afspraken binnen Ithaka en de school waar zij werken. Omdat niet elk kind hetzelfde is en ook elke klas eigen behoeften heeft, geven wij leerkrachten de ruimte om hun onderwijs vorm te geven naar wat wenselijk is in de onderwijssituatie. Ook elke leerkracht is anders met specifieke eigenschappen en vaardigheden. Leerkrachten moeten zich vrij voelen met hun kwaliteiten een eigen kleur aan het onderwijs te geven. Onderwijs wordt zo kunstzinnig onderwijs, een scheppingsproces met eigen vondsten die passen bij jou als leerkracht en het kind en de klas. Ons periodeonderwijs biedt de leerkracht veel vrijheid. Welke perioden we in welke klassen geven, staat vast in het leerplan van de school. Ook de doelen die in een leerjaar aan bod moeten komen zijn bekend. In hoe en wanneer je wat aanbiedt, is de leerkracht vrij. Je kunt je laten leiden door je eigen kwaliteiten, door de omstandigheden die zich voordoen of door wat de klas aangeeft.

Goed onderwijs

'Het gaat er in het onderwijs niet om dát kinderen leren, het gaat erom dat ze iets leren (inhoud), dat ze het met een bepaald oogmerk (doel) leren en dat ze het van iemand (relatie) leren.'

(Gert Biesta op de conferentie 'leider zijn', NIVOZ, 24-09-2014)

Doelen uit het stuk *Doelen in het vrijeschoolonderwijs* (Ithaka 2017); de kopjes zijn toegevoegd (taal- en rekenvaardig; vrij en zelfstandig met moed; etc)

De vrijheid die we leerkrachten, teams en scholen geven, betekent dat de gemeenschappelijke doelen van Ithaka een globaal karakter moeten hebben. De scholen behouden ruimte voor specifieke uitwerking ervan, die past bij de identiteit van de school. Richtinggevend voor de doelen in het onderwijs op de Ithaka scholen is de uitspraak van Rudolf Steiner:

'De vraag is niet, wat de mens moet kunnen en weten teneinde zich in de bestaande sociale orde te kunnen voegen; maar wel, wat er in aanleg in de mens aanwezig is en in hem ontwikkeld kan worden. Pas dan kan de opgroeiende generatie de maatschappij steeds opnieuw met nieuwe krachten verrijken.'

De scholen van Ithaka hebben 5 gemeenschappelijke doelen*, zoals vastgesteld in *Doelen in het vrijeschool onderwijs* (Ithaka, 2017):

1. **Taal- en rekenvaardig** - We willen alle leerlingen optimaal ondersteunen en uitdagen om een taal- en rekenniveau te beheersen dat past bij hun persoonlijke vermogens en ambitie. Daarbij voldoen we minimaal aan de wettelijke normen en formuleren we een schoolambitie voor de referentieniveaus taal en rekenen.

Dit wel binnen een beperkte hoeveelheid les- en oefentijd. Het mag nooit betekenen dat er onbeperkt meer aandacht gaat naar maximaliseren van de taal- en rekenopbrengsten. Dat zou ten koste gaan van de andere opbrengstgebieden die meer een ontwikkelingskarakter hebben. Dit betekent dan ook dat de inspanningen voor taal en rekenen effectief en efficiënt mogen en moeten zijn en dat we goed zicht moeten hebben op de tijd die we besteden aan de verschillende activiteiten.

2. **Vrij en zelfstandig met moed** - We willen dat onze leerlingen opgroeien tot zelfstandige individuen die in staat zijn vanuit hun eigen kracht en oordeel mede vorm te geven aan de samenleving en de menselijke ontwikkeling.

Leerlingen ontwikkelen zelfkennis – kennis van de eigen persoon en gedrag – en sociale kennis – ze weten en begrijpen wat er in andere mensen leeft (ze zijn empathisch). Ze zijn sociaal competent, in staat tot samenleven en samenwerken. Ze zijn uiteindelijk goed in staat tot zelfstandige oordeelsvorming, zelfsturing (ze zijn in staat eigen doelen te stellen en hebben het vermogen die te realiseren) en sociale sturing (ze kunnen dit met anderen realiseren) en hebben het vermogen en de moed ontwikkeld tot handelen.

3. **Breed ontwikkeld** - Wij ondersteunen brede ontwikkeling van elk individu en de ontplooiing van alle (verborgen) vermogens die in die individu aanwezig zijn, 'sluimeren'.

Leerlingen zijn en blijven nieuwsgierig, belangstellend, enthousiast en betrokken. Zij behouden hun vermogen tot verwondering en interesse in leren.

Daartoe bieden wij een breed onderwijsaanbod dat de hele mens aanspreekt in zijn denken, voelen en willen.

4. **Innovatief en creatief** - Leerlingen zijn innovatief en creatief. Zij durven hun eigen weg te gaan en de gebaande paden te verlaten. Dit zowel in onderzoek als in de praktijk.
5. **Vol-wassen** - Leerlingen leren verantwoordelijkheid te dragen voor zichzelf, voor elkaar en voor de wereld (onze omgeving, het milieu in breedste zin). Dit vanuit eerbied, respect en waardering voor zichzelf, de anderen en de wereld. Vanuit het licht van de menselijke ontwikkeling en de zorg voor elkaar en de omgeving. *'Is wat ik wens, wenselijk voor mezelf, de ander en de wereld?'*

Inhoud

Scholen beschrijven in hun leerplan wat kinderen leren. Ithaka heeft geen centraal leerplan. Het leerplan is gericht op een harmonieuze ontwikkeling van hoofd (denken), hart (gevoel) en handen (wil, doen) en afgestemd op de leeftijdsfasen van de leerlingen. Dat heel het kind wordt aangesproken is te zien in het aanbod, zoals bijvoorbeeld in het aanbod voor muziek, rekenen, taal, schilderen, tekenen, boetseren, handwerken, handvaardigheid, euritmie, heemkunde, geschiedenis, dierkunde, plantkunde, mineralogie, Engels, houtbewerking, het werken in de schooltuin, toneel, bewegingsonderwijs, buitenonderwijs.

Relatie

De pedagogische relatie is belangrijk in ons vrijeschool onderwijs. Bijzonder aan onze scholen is dat leerkrachten zich voor meerdere jaren aan een klas verbinden. Relaties kunnen zo dieper en stabiel worden. De leerkracht kan met elke leerling een relatie opbouwen en ook de dynamiek van de klas gaan zien. Meer contact helpt leerkrachten om te weten wat een leerling nodig heeft in de praktijk van alledag. Het langduriger contact helpt ook om te gaan zien welke mens door de leerling heen schemert en welke levensvraagstukken 'klinken'. Leerlingen blijven ook zo lang mogelijk bij elkaar. Ze krijgen de kans elkaar echt te leren kennen. Als je elkaar in eerste instantie niet zo ligt, leer je het met elkaar uit te houden. Door de tijd die je gegeven wordt, bouw je meestal toch uiteindelijk een band op. Door ervaringen en activiteiten aan te bieden die klassenoverstijgend of schoolbreed zijn en door ouders te betrekken bij de school, werken scholen aan het vormen van een sterke gemeenschap. De school viert ook samen jaarfeesten.

Behalve verbinding met elkaar is er ook aandacht voor verbinding met de natuur en de wereld om ons heen. Leerkrachten nemen kinderen vaak mee naar buiten, waarbij ze de echte wereld, de elementen en de wisselende seizoenen kunnen ervaren. Het verdient aandacht in ons onderwijs om leerlingen ook in aanraking te brengen met werelden waar zij uit zichzelf niet zo snel mee in aanraking zullen komen.

* Opmerking bij deze doelen in het stuk van 2017: Misschien worden niet alle doelen volledig in het basisonderwijs gerealiseerd en leggen wij slechts de basis ervoor aan. Dan moeten we proberen aan te geven waartoe we leerlingen (bijvoorbeeld aan het einde van de derde of zesde klas) in staat achten.